

Pentru a ne înfățișa exact spiritul lui Garleanu ca scriitor și om din ultima fază cea mai esențială și în direcția căreia s'ar fi dezvoltat ca nimeni altul în literatura noastră, dați-mi voie să vă citesc la sfârșitul acestei scurte introduceri, una din schițele lui....

E covârșitor de interesantă nu numai prin superioara ei calitate artistică, -dar amănunt biografic foarte însemnat, pentru cei care îl cunosc, e că citită după moartea lui și cunoscând împrejurările conexe, ea deșteaptă în noi verificarea acestui fenomen poate cel mai străaniu și mai tulburător care se pune minții noastre: fenomenul presimțirii, ne mai explicat până astăzi, și necontestat nici de spiritele superficiale nici de spiritele rigurose exacte....E poate singurul subiect asupra căruia toți cad de acord.

Voi spune dela început: schița cuprinde descrierea foarte discretă a unei bruște revelațiunii divine, ce se face în sufletul unui copil, într-o biserică, în Vinerea Patimilor.

Imprejurările în care a fost schița aceasta scrisă, trebuie știute pentru a înțelege și mai bine misterul ce ea îl trezește: Garleanu era un om ale cărui simțuri erau atât de vii și deschise pentru tot ce vibra frumos, atât de mult și aprins palpăia în el flacăra artei, încât orice scenă vibrantă din afară, orice destăinuire a unui prieten, el o mistuia în forul interior al sufletului și de acolo scoatea diamantul de preț cu lumina care nu se mai mistue. Biserica reală care i-a inspirat această schiță el n'a văzut-o în viață, dar a simțit-o, a între văzut-o din spusele unui prieten, în clipele de împărtășire sufletească atunci când amintirile copilăriei se deapănă cu întoarcerea sfintelor sărbători.

Prin ce extraordinară și stranie coincidență, biserica pe care o descriesese cu atâta dărușă căldură, fără să fi văzut-o și în care el rpinșese o viziune de dincolo de marginile vieții,

s'a întâmplat să fie tocmai biserică în care a fost depus corpul
lui Gârleanu în ziua morții lui ? Biserica Sf. Marina din C. Lung.

Când l'am văzut întins pe patul pe care nu mai suferea privind
par'ed dincolo de pleoapele lui mari închise, la scenele lumii
viiitoare sugrăvite pe bolțile bisericilor, mi-am adus brusc aminte
de schița lui ! Am recitat-o în aceeași zi și punând în legătură
clipa inspirației sale cu clipa tabloului final, -am fost cuprins
de un sentiment indicibil, sentimentul acela rar, când aripi din
altă lume pare că te bat pe umeri și te fac să ghicești ce va fi
sborul din urmă.

Am să v'o citesc, ca să ^{vedeti} ~~faceți experiența~~, dacă la încheierea
ei, nu încercați același fior.

.....

Domnilor...fenomenul oresimțirii, -adică acea prevedere vagă
instinctivă și fără cauză cunoscută a celor ce va să vină, a fost
cercetată de filosofi și scriitori ca Montaigne, Racine, Buffon,
Rajnal, J.J.Rousseau, Balzac, Michelet și toți au dovedit un a-
cord minunat asupra acestui subiect. Ei deosebesc mai multe grade
de ^{presimțire} ~~presentiment~~. Întâi un presentiment fizic, explicabil și pe
care îl au și animalele: de pildă ^{prevederea} ~~înaintea~~ ventrei unei furtuni
a unei ploți...Dar acesta ține de simțuri și se poate explica prin
^{Sensitivă} depresiunea atmosferică și o mulțime de alte împrejurări cari pot
avertiza materialicește simțurile noastre.

Dar minunea începe la om, cu presentimentul sufletesc al
unei nenorociri, al unei fericiri...Nu toată lumea e la fel înses-
trată, constată Virey, pentru presimțire. În primul rând femeile
despre care Balzac spune că ~~ele~~ presimțiri a odror juste ține
de domeniul minunii. Noi ne amintim de presentimentul soției lui
Cezar, de presentimentul soției lui Pilat. În rândul al doilea
vin unii scriitori, unii muzicanți și în genere persoanele cu o
organizație nervoasă fiind. Presimțirea are grade: unii au simpla
presimțire a unui fapt obișnuit, de pildă sosirea unui prieten
pe care de mult nu l'a mai văzut. Alții ^{are} ~~au~~ oeva mai mult: prevede
moartea cuiva din ^{simpatia} sale. În sfârșit alții merg și mai
./.

3
departe și posedă presentimentul victii viitoare. Și
printre acestia sunt mai multe trepte, tot formând
la o altă falangă cea mai nobilă a omenirii, un fel
de antene ale ei, ale instinctului de conservare vesnică
a spiritului său. Așa sunt în primul rând sfintii
și martirii creștini din primele timpuri, apoi,
toată scăpată din mână lor au ridicat-o marii predicatori,
scriitorii ca Tolstoi în scrisul cărora domină nota etică,
fiindcă își trag inspirația lor din acest presentiment,
cel mai adânc al victii, iluminând prin noaptea care
se pogorâre la sfârșit, drumurile cari se continuă
dincolo

Domnilor cred că ați ghicit din suflu de care e
străbatută schița În vineria patimilor că Garleanu
facea parte din categoria scriitorilor dotați cu instinctul,
cu presentimentul victii viitoare, - cel mai adânc dintre
instincte, fiind al conservării vesnice a spiritului.

Și cum toate presentimentele se împlinesc, ce prețios
lucru este pentru noi prilejul că putem prin vizitarea
ochiului său în care se învecisau vedeniile din lumea aceasta
cu perspectivele din cea viitoare, și avem siguranța
bazată pe intuiția prezimțului, ca sufletul său a sburat
spre chipul înecunat de spini care i-a zămbit capului
și l'a sărutat în urma curății lui mângâieri, către imaginea
din slavă de unde ne face somne în acest moment să
ne îndreptăm privirile și pașii ^{noștri} în viitor.